

Asia: VN/17593/2024

Lausuntopyyntö: luonnos hallituksen esitykseksi tekoälyasetuksen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne koskien keskeisiä ehdotuksia

Koulutusorganisaatioiden näkökulmasta hallituksen esitys EU:n tekoälyasetuksen täytäntöönpanoksi sisältää merkittäviä ehdotuksia, jotka vaikuttavat suoraan koulutuksen järjestämiseen ja tekoälyn hyödyntämiseen opetuksessa. Riippumattomien kansallisten viranomaisten nimittäminen varmistaa tekoälyjärjestelmien valvonnan tehokkuuden. Samalla velvoitteiden täyttäminen tuo yrityksille hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Erityisesti pk-yrityksille tulisi tarjota konkreettisia tukimuotoja, kuten rahoitusta, maksuttomia koulutuksia ja standardoituja malliasiakirjoja, jotka helpottavat dokumentointia ja riskienhallintaa. Lisäksi tarvitaan keskitetty yhteyspiste, joka tarjoaa selkeämpää ja sujuvampaa kommunikaatiota tekoälyasetuksen toteuttamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Sääntelyn myötä yrityksille asetetaan hallinnollisia vaatimuksia, kuten dokumentointia ja vaatimustenmukaisuuden osoittamista. On tärkeää, että yrityksille tarjotaan tukiresursseja ja ohjausta, jotta ne voivat sopeuttaa toimintaansa sääntelyn vaatimukseen ilman, että tekoälyasetuksen sanktiot uhkaavat niiden kilpailukykyä ja innovaatioita suhteessa kansainvälisiin kilpailijoihin. Sääntelyn taloudelliset vaikutukset tulisi arvioida kattavammin ja esittää keinoja taakan keventämiseksi, erityisesti pk-yrityksille.

Kaikista näistä seikoista johtuen sääntelyn vaatimukset voivat vääristää kilpailua eri kokoisten toimijoiden kesken. Isommilla yrityksillä on enemmän resursseja ymmärtää vaatimuksia, muokata toimintaansa ja luoda uutta liiketoimintaa. Tämä tulee ottaa huomioon lain toimeenpanon yhteydessä, erityisesti yleisten rahoitus- ja koulutusmekanismien tarjoamisen lisäksi.

On myös positiivista, että sääntely velvoittaa luomaan testiympäristöt, jotka antavat toimijoille mahdollisuuden testata uusia innovaatioita ilman merkittäviä ennakkoinvestointeja. Samalla voidaan

varmistua kehitettyjen tuotteiden ja teknologioiden yhteensopivuudesta asetuksen kanssa ennen markkinoille vientiä.

Lausuntonne koskien vaikutusten arviointia

Virheseuraamusmaksua mietittäessä 22 § mukaisten virheellisten, puutteellisten tai harhaanjohtavien tietojen antamisen yhteydessä tulisi selvittää tarkoin, johtuuko se organisaation osaamistasosta vai tahallisuudesta, ja pyrkiä ainakin siirtymääjan tukemaan organisaatiota ensisijaisesti neuvonnan keinoin. Korkeat seuraamusmaksut vaikuttavat suoraan organisaatioiden innovointihalukkuuteen.

Kansainvälisen vertailun hyödyntäminen olisi myös hyödyllistä. Benchmarking-tutkimusten tekeminen muiden maiden vastaavista sääntelymalleista ja niiden toimeenpanosta voisi tarjota arvokkaita näkemyksiä Suomen järjestelmän kehittämiseen. Tämä auttaisi varmistamaan, että sääntely tukee innovointia ja on linjassa kansainvälisten standardien kanssa.

Lausuntonne koskien säännöskohtaisia perusteluita

Kuten lausunnossa keskeisiin ehdotuksiin sekä säännöskohtaisiin perusteluihin liittyen todettiin, "seuraamusmaksun tulisi olla viimesijainen keino suhteessa pienempiin seuraamuksiin tai markkinavalvonnan muihin toimenpiteisiin". Organisaatioille tulisikin tarjota kattavaa tukea keskitetysti säännöskohtaisten perusteluiden tulkinnasta ja soveltamisesta, jotta varmistetaan henkilötietojen turvallisen ja oikeasuhtaisen käsittelyn lisäksi innovointikyvykkyys lainsäädäntöön nojaten. Tämä voisi sisältää koulutustilaisuuksia, oppaita ja muita resursseja, jotka auttavat organisaatioita ymmärtämään ja noudattamaan sääntöjä tehokkaasti. Perusteluiden ymmärrettävyyttä voisi parantaa myös käyttämällä esimerkitapauksia, jotka näyttävät, miten säännöksiä on sovellettu käytännössä muissa vastaavissa tilanteissa. Lisäksi vertailu muiden maiden vastaaviin säännöksiin ja niiden toimeenpanotapoihin voi auttaa organisaatioita ymmärtämään paremmin säännösten taustaa ja tarkoitusta.

Säännöskohtaisissa perusteluissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten tekoälyjärjestelmien valvonta toteutetaan käytännössä. Käytännössä seuraamusmaksut ja niiden täytäntöönpano voivat tehostaa sääntelyn noudattamista, mutta niiden oikeudenmukainen kohdentaminen vaatii huolellista valvontaa ja arviointikriteereitä.

Lausuntonne koskien pykälä

Yhtenäiset käytännöt ja selkeät ohjeet seuraamusmaksujen soveltamisesta vähentäisivät epäselvyyksiä ja lisäisivät organisaatioiden luottamusta sääntelyn oikeudenmukaisuuteen. On tärkeää varmistaa mahdollisen seuraamusmaksun "tasa-arvoisuus" eri viranomaisten päätösten kesken, sekä EU-tasoisesti tilanteessa, jossa useat eri viranomaiset määräävät oman toimivaltansa puitteissa seuraamusmaksuja hallinnoimalleen osiolle. Seuraamusmaksun täytäntöönpanon selkeyttäminen lisää yritysten tietoisuutta sanktioista ja kannustaa panostamaan ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin, kuten tekoälyjärjestelmien riskienhallintaan.

Muut kommentit HE -luonnoksesta

Tekoälyasetuksen toimeenpanossa on erityisen tärkeää keskittyä kiellettyjen käytäntöjen estämiseen ja suuririskisten järjestelmien sääntelyyn. Näiden ulkopuolelle jäävien järjestelmien ja palveluiden määrittelyä tulisi selkeyttää käytännön esimerkkien kautta, jotta tekoälyn innovatiivinen käyttö ei vaikeutuisi. Selkeät ohjeet ja esimerkit vähentäisivät riskiä, että kaikenlaista tekoälyä pidettäisiin automaattisesti riskialttiina, mikä voisi haitata tekoälyn hyödyntämistä.

Jos organisaationne toimii tiedonhallintalain (906/2019) tarkoittamana tiedonhallintayksikkönä, mitkä ovat näkemyksenne hallituksen esityksen luonnoksen 4.2.6. kappaleeseen ”Tiedonhallinnan muutosvaikutukset” organisaationne koskevan tiedonhallinnan osalta?

-

Toimiiko organisaationne tai edustamanne yritys tekoälyasetuksen tarkoittamana toimijana, ja jos toimii, millä tavoin katsotte, että asetus ja ehdotettavat lait vaikuttavat organisaatioonne tai yritykseenne?

-

Järvinen Topi
Rastor-instituutti